

pisanih strani na celih polah; za njimi se nahajajo sedmeri pristavki o imenih krajev, ljudstev, mest, rek, gorá, mož; o števniki; o svaštvu in sorodstvu; pridavki in popravki k slovarju, in na 70 straneh „Orbis Pictus“ po latinski, nemški in kranjski. Kopitar obširno opisuje in presojuje Hipolitovo dejanje v svoji slovnici (XLII. III. 75—108), kjer je ponatisnil tudi predgovor k slovarju, češ, „weil sie (diese Vorrede) ein lebendiges Bild ist des, noch jetzt gewöhnlichen, isolirten, unacademischen, um die Literatur ihres Faches unbekümmerten Treibens der Gelehrten unsrer Lande (S. 76)“. — O slovenščini pravi ondi, da je sicer težka, pa dovršena, olikana, in da slovenski književnik (Sclavus Literatus) pogreša je le zato, ker se po vseh učiliščih in vradnijah pase z nemščino in latinščino na pr.: „Difficultas hujus idiomatis non inde oritur, quasi hoc poprijs careret significationibus, cum Idioma Sclavonicum sit vna ex originalibus linguis, a qua, teste Chronologista Carnioliae III. D. Waichardo Valvasor, ultra XV linguae originem suam trahunt, estque talis prae multis linguis eminentiae, ut in illa a multis seculis, et forte a temporibus S. Hieronymi Ecclesiae Doctoris, cui haec lingua nativa erat, missa ad haec usque tempora in plurimis Illyriae partibus, praesertim maritimis, S. Sede ritum approbante et propagante legatur, quod nulli linguae nisi perfectae concedi solet . . . Igitur lingua Sclavonica, quam alij Illyricam vocant, originalis, perfecta, ab alijs independens est, neque orbata genuinis et propriis significationibus, quas vulgaris plebs optime novit: quod autem plerumque in Literatis a sua perfectione deficiat, causam non incongruam puto esse, quod illi penes nativam pluribus alijs, aut saltem in scholis ludimagistralibus, gymnasijs, Curijs, Dicasterijs, processibus, literis, ad morem Austriae, per totum Ducatum Carnioliae potissimum et quasi vnicam profiteantur, quo fit, ut dum hos lingua Sclavonica loqui contingat, si vocabulum proprium statim in promptu non habeant, illud a Germanismo, quo penes vernaculam instructi sunt, illico emendicent, et saepe admodum ridiculos ex Germanismo et Sclavonismo commixtos efforment discursus etc.“ — kar je pač skušal prav sam! — V Kopitarjevi slovnici so iz „Orbis Pictus“ po nemški in po kranjski ponatisnjeni odstavki: Polsku dellu. Živinska Reya. Kunšt med delati. Preja ali Prestvu. Tkanje, Tkalisče; v pričujočem delu pak naj se iz njega pokažeta odstavka 36. pa 97. popolnoma sicer v Hipolitovi kranjski besedi, vendar po sikavcih in šumevcih v Gajevi pisavi:

a) Sedim stárosti tiga človeka. Ta človik je pervič en otrók, potler en poběč, Dajle en mladenič, Dajle napréj en mlad mož, po tem en popólnoma mož, od tot en star mož. K' zújdnumu en staric, ali stari dedic — taku tudi v tem drugim spolu, so punca, deklíč, Dékelca ali divíca, žena, ali gospá, ena stara žena, ena stara Baba, ali bábica.

Šula. Šula je ena štacúna. V' katéri te mlade duše se h' ti čednosti napelújejo inu se rezloči v' mnogitere Versté. Ta vučenyk sedy na enim sédežu — ti šularji pak na klopejh — inu jih vučy, lety se vučé. Nukuteru se jim naprej zapiše z' kreido na eno čérno tablo. Nekateri sedé per myzi inu pišejo: on pak pobólša te fálerje, eni stojé inu gori právio (recitant, sagen her), kar so se navučili. Nekateri bajsmajo (fabulantur) inu se yskažejo oblédni, nepossajeni (petulantes) inu nemarni, lejni (negligentes): leti bodo kaštigáni z' ferlo iz straklom, inu iz šibo.

Paris-Galin-Chevé-ova pevska metoda.

(Opómnja k vvodnemu članku „Pouk v petji“ v „Učit. Tovarišu“ lanskega leta stran 370.)

Naj mi bo dovoljeno, g. Š-t-ovemu članku o petji v ljudskih šolah nekatere opombice pridejati ter mu nekoliko oporekati.

Vjemam se z g. pisateljevimi nazori, ondi izraženimi, razun onega stavka, v katerem našteva pevske učne pripomočke. Prezrl je namreč vedoma ali nevedoma po mojem na večletno skušnjo se opirajočem prepričanju najzdatnejše, za ljudske šole bi rekel edino sredstvo, otrokom izvrstno izolirati posluš, tonostav, melodično in taktovsko spretnost, in to sredstvo je: Paris-Galin-Chevé-ova (številikna) pevska metoda, kakor se nahaja v nemški jezik prevojena po Fr. Th. Stahl-ovih zvezkih: *Singschule I. in II.*, za 1. stopinjo tudi po njegovih: *„Singübungen und Lieder für kleine Kinder“* kot pevskih abecedah in berilih; po *„Blätter zur Verbreitung der Chevé-schen Elementar-Gesanglehre“* pa kot návodu o tej pevskej metodi za učitelja. Z dovoljenjem zdanjega lastnika omenjene metode, E. Chevé-a v Parizu in Fr. Th. Stahl-a, autorizovanega prevodnika taiste v nemški jezik preložil je pisatelj teh vrstic ono tudi na slovenski jezik za prvi začetek s tem, da je priobčil v „Cerkv. Glasb.“ in v nekaterih iztisih ponatisniti dal, kratko obravnavo o poduku v tej metodi z naslovom: *Kratek navod o petji po Paris-Galin-Chevé-ovi (številiknej) metodi* (po 10 kr. pri Milic-u v Ljubljani ali pisatelju v Rudniku pod Ljubljano); ter da je dal na svetlo v nekaj 100 iztisih pesmaričico za prvence po Chevé-ovi tonski pisavi (po številikah) z naslovom „Pevček“ (po 5 kr. ravno ondi) kot pevsko berilo učencem v praktično porabo poprej jim prisvojenih melodičnih in taktovskih vaj (po *Singschule I.*, cena 21 kr. ali *„Singübungen“*, cena 12 kr.)

S to metodo je učiteljem podano sredstvo, po katerem se ustreza vsem zahtevam, ki jih stavlja g. Š-t na pevska učila; dà, še presega vse njegove zahteve in želje. Brez bojazni smem jo v ozir petja postaviti v eno vrsto z dr. Močnikovo računico v ozir računstva; vse, kar g. pisatelj hvali na računici, vse to v svoji stroki veljá tudi o Chevé-ovi pevski metodi.

Po taistej se prav lahko vstreza tudi učnemu načrtu in pevskemu smotru, predpisanemu za ljudske šole, ki zahteva v 4. šolskem letu petje na podlogi notnega sestava; kajti prehod iz številikne na notno tonsko pisavo se kaj lahko in hitro izvede, potem ko so si učenci že prisvojili stvar, pevsko bistvo: melodiko in taktiko, in tak prehod se more učiniti za poukom po tej metodi celó v enorazrednicah že v 3. ali vsaj v 4. šolskem letu. Prav lahko se na ta način ustreza učnemu navodilu, ki zahteva: *„Einübungen eines Liedes mit Secundengängen etc.“*; kajti ne samo pesem v sekundnih stopinjah, temveč v vseh diatoničnih intervalih morejo učenci na podlogi te metode samostojno naprej solmizovati, potem tudi peti različne pesmi, sevéda od kraja le v priprostejših tonskih načinih (C. G. F-dur) ter v ložjih taktovskih merah pozneje tudi v težjih; po lahkem in gotovem načinu se tudi dovedejo do pevanja modulacij in hromatičnih tonskih razmer.

Rad verjamem, da se g. Š-t-u ona zahteva učnega navodila zlasti v eno- ali dvo-razrednicah prevelika dozdeva; res je taka, ako učitelj sebe in učence muči s prekomplirano, težko jim razumljivo, nezanimivo notno sestavo in navadno intervalsko metodo. A vse drugače je s Chevé-ovo metodo; tù je učencem vse lahko razumljivo, a tudi zanimivo; kajti že najprve vaje imajo v sebi prijetne melodične korake, da jih otroci s pozornostjo poslušajo; in ko učitelj zopet druge še le na tablo piše, že jih peti poskušajo; tù se otroci ne mučijo z dolgim razlaganjem različnih notnih veljav, intervalov, taktovskih načinov itd., temveč vse je tako priprosto, lahko a tudi uspešno, da z vso zavestjo rečem, kdor jo poskusi in **prav uporabljati vé**, ne bode je več popustil ter ne bode si nikdar boljše želel. Kar g. Š-t za nemogoče ima, to se bode zgodilo, da bodo učenci ne le zapustivši šolo, temveč jo še obiskajoči peli kolikor toliko „ex notis“.

Kdor tega ne veruje, naj blagovoli se k meni potruditi, in pokazal mu bodem na 10—14letnih otrocih resničnost teh trditev; pokazal, da ti otroci nekateri 2 leti, nekateri še le $\frac{3}{4}$ leta prejemavši po tej metodi pevski pouk po 1 uro na teden že lično pojejo „ex notis“, sicer zdaj še le v C-dur-u, kjer se je še le pred kratkim prešlo v notno sestavo, a kmalu sledi polagoma prevod tudi v druge tonske načine.

G. Š-t in sploh vsi gg. pevoučitelji ljudskih šol! omislite si omenjene 3 pripomočke za 30—40 kr. pri Milicu ali pri meni; poskusite to metodo in prepričali se boste v svoje veselje in zadovoljnost, da pišem resnico! A še enkrat poudarjam, da morate začeti (za podlogo imeti) s Stahl-ovo Singschule ali vsaj Singübungen ter ondotne vaje učencem prisvojiti, kakor vam kaže „Kratek návod“; še le po tem, že bolj proti koncu šolskega leta se morete s pridom posluževati „Pevčeka“, deloma tudi Foersterjeve „Pesmaričice“; brez onih vaj je učencem vsaka zbirka ali pesmarica s sedmerimi pečati zapečatená knjiga.

Ako se povzamete omenjeni prvi začetni delci, pripravljen sem prirediti „Pevček-a“ II. tečaj in „Návoda“ II. del ter prehod v notno sestavo. *Greg. Jakelj.*

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

(Dostavek k spisu „Velika dolina“.)

(Sledeča pripovedka je domá v tej okolici. Natisnena ni bila menda še nikjer.)

Martin in Maruša.

Pri bistrem jezeru sta živela Martin in Maruša. Imela sta majhno leseno hišo. Martin je bil ribič, Maruša pa uboga predica. Martin je nekoliko naloavljenih rib za-se porabil, druge pa prodal. Necega dné je šel Martin ribe lovit, toda ni nič vlovil. Rekel je: „Še enkrat hočem trnek v vodo vreči“. In ko trnek v vodo vrže, prikaže se mu majhna pa čudna ribica, in ta spregovori: „Jaz sem zakleta kraljeva hči, pusti me, vsaj od mene ne bodeš veliko dobička imel“. Ko je Martin prišel domov ter vse to Maruši povedal, ga je ona karala rekoč: „Kaj nisi nič od nje zahteval? Jutri moraš zopet iti, ter reči, da bi rada imela lepo veliko zidano hišo in okoli nje lepe vrte“. Drugi dan gre ribič zopet k ribici in reče: „Ribica brez imena! k tebi me pošlje moja žena; kar ona od tebe želi, to moja želja ni“. Ribica reče: „Le pojdi domov, tam boš videl lepo hišo“. In ko Martin domov pride, v resnici zagleda lepo zidano hišo; okoli nje lepe vrte. Nekaj časa je imel mir domá, toda zopet ga Maruša nadleguje, naj zopet gre in reče, da ona hoče imeti lep grad, okoli njega lepe vrte, polje ter veliko živine in vinogradov. Drugo jutro se zopet Martin napoti in ribico pokliče: „Ribica brez imena! k tebi me pošlje moja žena; kar ona od tebe želi, to moja želja ni“. Ribica spregovori: „Le pojdi domov, tam boš videl na griči lep grad in lepe vrte, ter sadno drevje in vinograde“. Ko Martin domov pride, vidi na griči lep grad in okoli polje in vinograde, a na vrtu v svilnati obleki svojo ošabno Marušo, ki se sim ter tje sprehaja. Nekoliko časa je bil mir, toda zopet ga nadleguje, da ona hoče biti kraljica, on pa naj bi bil kralj. Toliko časa ga je nadlegovala, da je moral iti zopet k bistremu jezeru. Toda tisti dan je bilo oblačno, in ni bilo tako lepo jutro, kakor navadno poprej. Ko k jezeru pride, ne najde več tako čistega, bilo je kalno, in zopet pokliče ribico brez imena: „K tebi me pošlje